

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA
MÜZİK EĞİTİMİNİN ANADİL EĞİTİMİNE ETKİSİ

Sermin Özdemir

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Leyla Özyürek

Ankara

A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ocak 1985

ÖNSÖZ

Doğru, etkili ve güzel konuşan bireylerin yetişmesinde okul öncesi eğitimin önemi büyüktür. Bu nedenle, okul öncesi eğitim etkinliklerinin hepsinin, çocuğun ana dilini geliştirmeye yönelik çalışmalarla içiçe düşünülmesi yerinde olur. Müzik etkinliklerinin de çocuğun anadilinin geliştirilmesinde etken olduğu düşüncesinden hareket edilerek müzik etkinliklerinin değerlendirilmesine yönelik olan bu araştırma, yüksek lisans çalışmalarının bir gereği olarak yapılmıştır. Araştırmanın planlanma, uygulama ve raporlaştırma aşamalarında değerli katkılara olan danışmanım Sayın Doç. Dr.Leyla Özyürek'e, M.E.B., S.S.Y.B. ve Ç.E.K. bünyelerindeki okul öncesi eğitim kurumları yönetici ve öğretmenleri ile yardımları geçen tüm Türkçe ve müzik öğretmenlerine teşekkür ederim.

Ocak 1985

Sermin Özdemir

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	1
I	
PROBLEM	
A. ANADİLİ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ VE OKULÖNCESİ EĞİTİMDEKİ YERİ.....	4
B. ANADİLİ GELİŞİMİ VE MÜZİK	6
1. ŞARKI SEÇİMİ	8
2. ŞARKILARIN DOĞRU SÖYLENMESİ	9
C. OKULÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMLARINDA MÜZİK ...	10
Ç. OKULÖNCESİ EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN MÜZİK YÖNÜNDEN YETİŞTİRİLMELERİ.....	11
II	
YÖNTEM	
A. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI	15
B. EVREN VE ÖRNEKLEM	16
C. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI	19
Ç. KISALTMALAR VE TANIMLAR	19
D. BİLGİ TOPLAMA ARAÇLARI	20
E. UYGULAMA	21
F. BİLGİNİN ANALİZİ	22

III

BULGULAR VE YORUMLAR

A. "MÜZİK-ANADİLİ GELİŞİMİ" UYGULAMALARI İLE BU UYGULAMALARA KATILIM	25
1. ŞARKILARIN SÖZCÜKLERİNİ BOĞUMLANDIRMA .	26
2. ŞARKILARI BAĞIRMADAN SÖYLEME	27
3. DOĞRU SOLUK ALMA	28
4. DOĞRU YERDE SOLUK ALMA	29
5. SES BÜTÜNLÜĞÜ	30
6. ŞARKILARIN SÖZLERİNİ DOĞRU KONUŞMA ÇA- LIŞMALARI.....	31
7. ŞARKILARIN SÖZLERİNİN ANLAMLARINI BİLME	32
8. DİLE İLİŞKİN YARATICILIK	33
9. DRAMATİZASYON ÇALIŞMALARI	34
10. ŞARKILARI GERÇEK HIZINDA SÖYLEME	35
B. ŞARKILARIN SEÇİMİNDEKİ UYGUNLUK	38
1. SES SINIRI	38
2. SES-SÖZ UYUMU (PROZODİ)	38
3. ÇOCUK PSİKOLOJİSİNE UYGUNLUK	39

IV

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

A. SONUÇLAR	40
B. ÖNERİLER	42
DİPNOTLAR	45
KAYNAKÇA	47
EKLER	48

I

PROBLEM

A. ANADİLİ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ VE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDEKİ YERİ

En kısa tanımı ile duygu, düşünce ve dileklerin, görsel ve işitsel öğeler aracılığı ile karşısındakine iletilmesi olan konuşma ya da dil, insana özgü bir anlaşma, dışa vurma ve iletişim aracıdır.¹ Kapsamlı, çok yönlü ve karmaşık bir görünümde olan konuşma ya da dilin, "çocukken anasından, evindekilerden ve soyca bağlı olduğu topluluktan öğrenildiği" biçimine de "anadili" denilmektedir.²

Zihinsel eğitimi ve gelişimi karşılıklı besleyen anadili eğitimi, aynı zamanda kişilik oluşum ve gelişimi yönünden de son derece etkin ve işlevsel bir önem taşımaktadır. Bu konuda "anadilim benliğimdir" diyen Taşer, o'nu ana sütüne benzeterek, anadilini güzel konuşamayan, daha doğrusu öğrenemeyen bireylerde kişilik noksanlığı olacağını, anadilden yoksun kişinin, adamlıktan da yoksun olacağını söylemekte ve bu konudaki eğitimin, okullardaki eksikliğini vurgulamaktadır.³

Doğru, etkili ve güzel konuşma bir sanat olmaktan çok, konuşabilen her bireye kazandırılabilir bir beceridir. Bu beceriyi kazandırıcı ve hızlandırıcı olan da bu alandaki eğitim etkinlikleridir. Her alanda olduğu gibi, bu alandaki eğitimin başarılı olması, eğitimin verildiği kuruma, biçimine ve zamanına bağlıdır. Eğitim düzenlemelerindeki başarı, yapılmak istenenin en geçerli zamanda verilmesiyle sıkı bir ilişki içindedir.

Anadili eğitiminde de en önemli noktalardan birinin zamanlama olduğu söylenebilir. Bu alandaki temel bilgi ve beceriler, kendileri ile ilgili kritik dönemlerde tam anlamıyla kazandırılmadıklarında, daha sonraki yıllarda öğrenilseler bile, varılan düzeyde birçok eksiklikler ve yanlışlıklar görülebilir.⁴ Kuşkusuz anadili eğitimi için bu kritik dönemin okul öncesi eğitim döneminde başladığı söylenebilir. Nitekim, çevrede konuşulan dilin çocuk tarafından anlaşılması ve giderek artan bir yeterlikte bu dilin kullanılması, okul öncesi öğretim dönemini kapsayan ilk altı yılın, gelişim görevlerinden biri olarak ele alınmaktadır.⁵

Türkiye' de, son zamanlarda, giderek önemi artmakta olan okul öncesi eğitime ilişkin yoğun çalışmaların yapıldığı gözlenmektedir. Okul öncesi eğitime yönelik yasa⁶, proje⁷ ve eğitim programları⁸ incelendiğinde, okul öncesi eğitimin amaçlarının hemen hemen tümünün anadili gelişimini kapsadığı görülmektedir.

Örneğin, okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 19. maddesinde şöyle yer almaktadır:⁹

- a. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- b. Onları temel eğitime hazırlamak,
- c. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı sağlamak,
- d. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

Tüm okul öncesi eğitim kurumlarında yukarıdaki amaçları gerçekleştirici etkinlikler ise, genellikle aşağıdaki üç temel gruptan oluşmaktadır.¹⁰

1. Program iskeletini meydana getiren etkinlikler. (okula geliş, kahvaltı, dinlenme, tuvalet, eve gidiş.)
2. Serbest zaman etkinlikleri. (El-İşi, ev işi çalışmaları, ilgi köşelerinde oyun.)
3. Öğretmen önderliğinde yapılan grup etkinlikleri. (Öykü, mizah çalışmaları, oyun, fen ve doğa çalışmaları.)

Bu etkinliklerin hemen hemen her tür ve basamağının, çocuğun "anadili" gelişimi ile paralel yürütülmesi olanaklıdır. Okul öncesi eğitimde önemli bir yer tutan müzik etkinlikleri de yukarıda sayılan etkinlikler gibi, çocuğun "anadili" gelişimi için araç olarak kullanılabilir.

B. ANADİLİ GELİŞİMİ VE MÜZİK

Eğlendirici, dinlendirici ve eğitici yönleri olan müzik, okul öncesi eğitimi çocuklarının ilgi alanları içinde olan etkinliklerdendir. Bu dönem çocuklarının müziği, günlük yaşantılarının büyük bir bölümünde; yürürken, oynar-

ken, giyinirken, iş yaparken kullandıkları söylenebilir. Genellikle, öğrendikleri şarkılara ritm, esgi ve söz bakımından kendi yaratılarına da ekleyerek, müziği duygularının anlatım aracı olarak kullanabilirler.

Müziğin, çocuklar üzerindeki etkisi ve çocukların müziğe karşı duyarlılığı, o'nun okul öncesi eğitimde yaygınlaşmasına ve önemlendirilmesine neden olmuştur. Hatta giderek eğitimcilerce, müziğin, okul öncesi eğitimin tüm etkinliklerini yönlendirici, onlarla bütünleşen biçimde uygulanmasının gereği vurgulanmıştır.¹¹

İşte, tüm etkinlikleri yönlendirici etkisi yönüyle müziğin, çocuğun "anadili" gelişiminde de etken olabileceği söylenebilir. Bu konuda Oğuzkan ve Oral şunları söylemektedirler. "Anaokulunda müzik etkinlikleri, çocukların dil gelişmelerini etkiler; ritme karşı duyarlık geliştirmelerine yardımcı olur."¹²

Müzik etkinliklerinin içinde şarkı söyleme, ritm çalışmalarları, dramatizasyon ve müzik dinleme sayılabilir. Bunlardan özellikle şarkı söyleme, bir bakıma ses eğitimi, gereği gibi ele alınırsa, doğru ve güzel konuşan genç kuşakların yetişmesinde önemli yararlar sağlayabilir.¹³

Sözlü müziklerin üç temel ögesi vardır. Bunlar, ritm, ses ve sözdür. Bir şarkının öğrenilmesinde her üç ögenin de "anadil" gelişimine katkısı vardır.

Çocuk, şarkının sözleri ile belli bir konuda bilgilenme olanağı kazanacak, yeni sözcükler öğrenecektir.

Seslerin uzunluk-kısalık farkları olan ritm (tartım) ile düzgün ve ölçülü konuşma alışkanlığı edinebilecektir.

Ayrıca sözcükler ve cümlelerdeki vurguları müzikteki vurgularla birleştirerek, sözcüklerin ve cümlelerin anlamlarını önemlendirme alışkanlığı kazanabilecektir.

Şarkının sesleri ya da ezgisi ise, ritm ve söz öğeleri ile elde edilenlerin, sanatsal bir biçimde sunulmasına olanak sağlayacaktır.

Bu üç ögenin, çocuğun "anadili" gelişiminde etkili olabilmesi için, iki önemli nokta vardır. Birincisi, şarkıların çocuğun "anadili" gelişimi yönünden doğru seçimi, ikincisi ise bu şarkıların doğru söylenmesidir.

1. ŞARKI SEÇİMİ

Şarkının, çocuğun "anadili" gelişiminde etken olabilmesi için, çocuğun sesini zorlamaması gerekir. Bunun için de şarkının ses sınırı, çocuğun ses sınırına uygun olmalıdır.

Sözcüklerin anlamlarının değişmemesi bakımından doğru vurgulanması ve bu vurgulamanın şarkı içinde bozuntuya uğramaması önemlidir. Bu da ancak, şarkının sözcüklerinin vurgulu hecelerinin, şarkının vurgulu seslerine gelmesi ile olanaklıdır. Bunun yanı sıra, sözcüklerin doğal konuşma akışı içindeki tartımsal yapısından uzaklaşmaması, yani, şarkının tartımı (ritmi) ile, sözlerdeki tartımın (ritmi) birbirine uygun olması gerekmektedir.

Ayrıca şarkılar, kısa, kolay anlaşılır, akılda tutulabilir, rahat telaffuz edilebilir ve ilgi çekici yönleri ile çocuk psikolojisine uygun olmalıdır.

Özetle, şarkıların, çocuğun "anadili" gelişiminde etken olabilmesinde, ses sınırı, ses-söz uyumu (prozodi) ve çocuk psikolojisine uygunluk önem taşır.

2. ŞARKILARIN DOĞRU SÖYLENMESİ

"Anadili" gelişimi yönünden doğru seçilen şarkıların bir anlam kazanması için, doğru söyleme biçimlerinin saptanması gerekir. Doğru şarkı söyleme becerisi, şarkı sözlerinin iyi boğumlandırılması, şarkının bağırılmadan söylenmesi, doğru yerde, doğru soluk alınması, gruptaki ses bütünlüğünün bozulmaması ve şarkının gerçek hızında söylenmesi ile kazandırılabilir.

Harfleri seslemek demek olan boğumlandırma; söylenenlerin anlaşılması yönünden,

Bağırılmadan söyleme; sesin gırtlığa yerleşmeden, önde tınlayarak, söylenenlerin anlaşılmasını kolaylaştırması yönünden,

Doğru yerde, doğru soluk alma; cümlelerin anlaşılır biçimde, anlam bütünlüğü bozulmadan duyurulması yönünden,

Ses bütünlüğünün bozulmaması; çocukların birbirlerini dinleyerek, yanlış söyledikleri sözcükleri ve sesleri düzeltmeleri yönünden,

Şarkının gerçek hızında söylenmesi; sözlerin ve ez-

ğinin anlam kazanması, yaşama geçirilmesi ve daha etkili olabilmesi yönlerinden önemlidir.

Bunlardan başka;

Şarkı sözlerini doğru konuşturma,

Sözcüklerin anlamlarına ilişkin açıklamalar yapma,

Çocuğun yaratıcılığının da gelişiminde etken olan dramatizasyon ve "yarım bırakılan şarkının sözlerini tamamlatma" gibi benzeri çalışmalara yer vermek, doğru, etkili ve güzel konuşmada önemli olan davranışları kazandırarak, bunları, çocukların kendilerine maletmelerinde önemli katkılar sağlayabilir.

C. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMLARINDA MÜZİK

Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan "Anaokulları Klavuzu" nun günlük faaliyet raporunda müzik çalışmalarına şöyle yer verilmektedir.¹⁴

i. Örnek A programına göre; hergün öğle yemeğinden önce, oyun ve meşguliyetten sonra, yorgunluğu gidermek için ayrılan çalışmalar bölümünde.

ii. Örnek B programına göre; hergün saat 10.30-10.45 arasında.

iii. Örnek C programına göre; hergün saat 10.40-11.00 arasında.

Daha önce de sözedildiği gibi, diğer etkinlikleri yönlendirici niteliğinin olduğu düşünülen müzik için ayrılan zaman, oldukça az görülmektedir.

Yabancı ülkelerin okul öncesi eğitim programlarında durum, Türkiye'den farklıdır. Örneğin, Almanya ve Fransa'daki okul öncesi eğitim programlarında 2-4 ve 4-5 yaş çocukları için hergün üç kez, 5-6 yaş çocukları için ise, hergün iki kez müzik etkinliklerine yer verilmektedir. ¹⁵

Hernekadar ilgililer, müziğin doğal olarak program dışına da taşabileceğini belirtmekte iseler de, okul öncesi eğitim programlarında daha sistemli ve daha çok zaman dilimleri içinde yer alması dikkat çekicidir.

Ç. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN MÜZİK YÖNÜNDEN YETİŞTİRİLMELERİ

Okul öncesi eğitimdeki müzik etkinlikleri ve onunla ilgili olan "anadili" gelişiminde gerekli ortamın hazırlanması, okul öncesi eğitim öğretmenlerine büyük sorumluluklar getirmektedir. Daha önce belirtilen okul öncesi eğitim programlarındaki müzik etkinliklerinin süresi ve niteliğinin yanısıra, okul öncesi eğitim öğretmenlerinin müzik alanında yetiştirilmeleri de büyük bir önem taşımaktadır.

Okul öncesi eğitime, önceleri Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bölümü ile Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümünden öğretmen yetiştirilmekteydi. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nun Mesleki Eğitim Fakültesi'ne dönüştürülmesiyle 1982 den buyana bu görev Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü ön lisans programlarına devredilmiştir.

Müzik dersleri için, Yüksek Öğretmen Okulu "Çocuk Eğitiminde Müzik" programı geçerli olup, ilk iki yarı yolda haftada ikişer saat olarak programlanmıştır.¹⁶

Program, "müziğin çocuğun anadili gelişimine etkisi" yönünden incelendiğinde bu konuya yer verilmediği görülmüştür.

Oysa, Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bölümü müzik programlarında, konunun amaçları, amaçların davranışsal anlatımları ve değerlendirme ölçütlerine yer verilmemesine karşın, bu konuya yer verilmiştir.¹⁷

Görülebildiği kadarıyla, okul öncesi eğitime yönelik kaynaklarda da "anadili gelişimi ve müzik" konusundaki içerik ve öğretim süreçleriyle ilgili kapsam, belirli ve yeterli değildir.^{18, 19, 20}

Buraya kadar, anadili eğitiminin önemi ve okul öncesi eğitimdeki yeri vurgulanıp, müzik ve anadili gelişimi arasındaki bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca okul öncesi müzik eğitimi programlarıyla, okul öncesi eğitimi öğretmen yetiştiren müzik eğitimi programları incelenmiştir.

Ele alınan bu konularla ortaya çıkan "müzik ve anadili gelişimi" ile ilgili sorunlar şöyle özetlenebilir:

i. Okul öncesi müzik eğitimi programlarının, amaç, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme ölçütleri yönlerinden,

ii. Okul öncesi eğitime öğretmen yetiştiren müzik eğitimi programlarının amaç, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme ölçütleri yönlerinden,

iii. Okul öncesi eğitime yönelik çeşitli kaynakların "müzik ve anadili gelişimi" konularının içerik ve öğretim süreçleri yönlerinden yeterli olmadıkları söylenebilir.

Daha önce de belirtildiği gibi, okul öncesi eğitim döneminden başlanılarak doğru, etkili ve güzel konuşan bireylerin yetiştirilmesinde, her etkinliği yönlendirici özelliği ile müziğin önemi büyüktür. Oysa yukarıda sayılan sorunlar, okul öncesi eğitimdeki müzik etkinliklerinin, öğrencilerin "anadili" gelişimini olumlu yönde etkileyecek biçimde düzenlenemediği kanısını yaratmaktadır.

Bugüne dek Türkiye'de bu konuya açıklık getirici bilimsel bir araştırmanın olmayışı, bu konuda bir boşluk yaratmakta ve yine bu konuda kesin bir yargıya varmayı önlemektedir.

Okul öncesi eğitimdeki müzik etkinliklerinin öğrencilerin "anadili" gelişimini olumlu yönde etkileyecek biçimde düzenlenip, düzenlenmediğinin bir araştırmayla saptanmasının, okul öncesi ve okul öncesi eğitime öğretmen yetiştiren müzik eğitimi programlarının geliştirilmesine "müzik ve anadili gelişimi" açısından yararlar sağlayacağı ümit edilmiştir. Dolayısıyla bunun, doğru, etkili ve güzel konuşan bireylerin yetiştirilmesinde katkı oluşturabileceği düşünülmüştür.

Problem bölümünde buraya kadar "ne, neden" sorularına yanıt verilmeye çalışılmıştır. Yöntem bölümündeki "nasıl, ne zaman, kimlere" sorularına geçmeden önce araştırmanın

ana varsayımı şöyle açıklanabilir: Okul öncesi eğitimdeki müzik etkinlikleri, öğrencilerin "anadili" gelişimini olumlu yönde etkileyecek biçimde düzenlenmemektedir.

Bu varsayımdan yola çıkılarak "okul öncesi eğitim kurumlarında müzik eğitiminin anadil eğitimine etkisi" başlığıyla bu araştırma yapılmıştır.

II

YÖNTEM

Bu araştırma, okul öncesi müzik eğitiminin, öğrencilerin anadili gelişimini olumlu yönde etkileyecek biçimde gerçekleştirilip, gerçekleştirilmediğinin saptanmasına yöneliktir. Araştırmanın amacına ulaşması ve sağlıklı biçimde yürütülmesi için, yöntem bakımından alınan önlemler bu bölümde ayrıntılı olarak belirtilmektedir.

A. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI

Bu araştırmanın amaçları şöyle sıralanabilir:

1. Okul öncesi müzik eğitime yönelik şarkıların anadili gelişimi açısından doğru seçilip, seçilmediğini saptamak,
2. Seçilen şarkıların öğretiminde anadili gelişimi açısından gerekli düzenlemelerin yapılıp, yapılmadığını saptamak,
3. Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin "müzik-anadili gelişimi" uygulamaları ile öğrencilerin bu konuya yönelik davranışları arasındaki ilişkiyi kurmaktır.

B. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini, Ankara il merkezindeki M.E.B. temeleğitim anaokulu, S.S.Y.B. ve Ç.E.K. bünyelerindeki kreş ve gündüz bakımevlerinin 5 yaş grubu öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın evrenini oluşturan bu kurumlara ilişkin bilgiler Tablo 1 (a, b, c) de yer almaktadır.

Tablo 1/a Ankara M.E.B. Temeleğitim Anaokulu

Kurumun Adı	5 Yaş Grubu Öğrenci Sayısı	Öğretmenin Öğrenim Düzeyi	Müzik Etkinliklerinin Dağılımı
Zübeyde Hanım Anaokulu	29	Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bl.	Günde 30'

Tablo 1/b Ankara Ç.E.K. Kreş ve Gündüz Bakımevleri

Kurumun Adı	5 Yaş Grubu Öğrenci Sayısı	Öğretmenin Öğrenim Düzeyi	Müzik Etkinliklerinin Dağılımı
Bahçelievler Kreş ve Gündüz Bakımevi	8	Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bl.	Günde 30'
Anafartalar Kreş ve Gündüz Bakımevi	15	Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bl.	Günde 30'
Altındağ Kreş ve Gündüz Bakımevi	10	Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bl.	Günde 30'

Tablo 1/c Ankara S.S.Y.B. Kreş ve Gündüz Bakımevleri

Kurumun Adı	5 Yaş Grubu Öğrenci Sayısı	Öğretmenin Öğrenim Düzeyi	Müzik Etkinliklerinin Dağılımı
Demetevler Kreş ve Gündüz Bakımevi	15	Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bl.	Günde 30'
Yenimahalle Kreş ve Gündüz Bakımevi	20	Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bl.	Günde 30'
Seyranbağları Kreş ve Gündüz Bakımevi	18	Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bl.	Günde 30'
İhsan Yazman Kreş ve Gündüz Bakımevi	17	Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bl.	Günde 30'
Keçiören Kreş ve Gündüz Bakımevi	20	Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı Bl.	Günde 30'

S.S.Y.B. Ç.E.K. bünyelerindeki kreş ve gündüz bakım evlerinden birer tanesi rastlantısal yöntemle örneklem olarak alınmıştır. M.E.B. bünyesindeki temeleğitim anaokulunun sayısının tek olması nedeniyle, M.E.B. Zübeyde Hanım Anaokulu direkt olarak araştırma kapsamında düşünülmüştür. Ancak 29 beş yaş gurubu öğrencisi olan M.E.B. Zübeyde Hanım Anaokulu'ndan, diğer örneklem gurubundaki öğrenci sayısına yakın olması bakımından 11 öğrenci rastlantısal yöntemle seçilmiştir. Örnekleme oluşturan öğrenci sayısının, evreni oluşturan öğrenci sayısının beşte birinin altına düşmemesine dikkat edilmiştir.

Tablo 2. Örneklem Grupları

Kurumun Adı	5 Yaş Grubu Öğrenci Sayısı		Anne-Babası Türkçe Öğretmeni olan Öğrenci Sayısı		Anne-Babası Müzik Öğretmeni olan Öğrenci Sayısı		Öğretmenin Öğretim Düzeyi	Müzik Etkinliklerinin Dağılımı
	Kız	Erkek	Toplam	Anne	Baba	Anne		
M.E.B. Zübeyde Hanım Anaokulu	7	4	11	-	-	-	-	Günde 30'
S.S.Y.B. İhsan Yazman Kreş ve Gündüz Bakımevi	2	9	11	-	-	-	-	Günde 30'
Ç.E.K. Bahçelievler Kreş ve Gündüz Bakımevi	3	5	8	-	-	-	-	Günde 30'

C. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

Bu araştırmada müzik etkinlikleri, 5 yaş grubu öğrencilerinin şarkı söylemeleri, dramatizasyon ve diğer yaratıcı etkinliklere katılımlarıyla sınırlandırılmıştır.

Şarkıların seçiminde ve öğretiminde öğrencilerin salt anadili gelişimine verilen önem ele alınmıştır.

Ç. KISALTMALAR VE TANIMLAR

Araştırmanın içinde sıkça geçen kısaltma, kavram ve deyimler şöyle açıklanabilir:

M.E.B. : Milli Eğitim Bakanlığı.

S.S.Y.B. : Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı.

Ç.E.K. : Çocuk Esirgeme Kurumu.

Okul Öncesi Eğitim: Doğum yılından, temel eğitim başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan, bu yaş çocuklarının bireysel özellik ve gelişim düzeylerine uygun, zengin, uyarıcı çevre olanakları sağlayan ve aynı zamanda onların tüm gelişimlerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim süreci.²¹

5 Yaş Grubu Öğrencileri: 1979 doğumlu öğrencilerin tümü.

Müzik Etkinlikleri: Şarkı söyleme, dramatizasyon ve diğer yaratıcı etkinliklerin tümü.

Tartım: Seslerin uzunluk-kısalık farkları.

Ezgi: Seslerin incelik-kalınlık farkları.

Ses Eğitimi: Bir şarkının doğru, etkili ve güzel söylenebilmesinde sesin kullanımına ilişkin kazandırılan becerilerin tümü.

Boğumlandırma: Harfleri anlaşılır biçimde sesleme.

Doğru Soluk Alma: Göğüsün alt kısmını (diyaframı) çalıştırarak soluk alma.

Doğru Verde Soluk Alma: Heceleri bölmeden soluk alma.

Ses Bütünlüğü: Bir grubun, birbirlerini dinleyerek, tek bir sesmiş gibi şarkıyı söylemelerinden oluşan bütünlük.

Dramatizasyon: Öğrenilen şarkının sözel içeriğine uygun yapılan hareketlerin tümü.

D. BİLGİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada, öğretmen ve öğrenci için gözlem formları uygulanmıştır. (Ek 1, 2)

Her iki form, önce taslak olarak geliştirilmiş, sonra iki ses eğitimi, iki okul müziği uzmanı ile bir Türkçe, bir müzik ve bir anaokulu öğretmenin görüşleri ve önerileri alınarak yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra gözlem formları bir anaokulu öğretmeni ile bir grup anaokulu öğrencisine uygulanarak ön denemeleri yapılmıştır.

Öğretmenlere ilişkin gözlem formu A, "müzik-anadili

gelişimi uygulamaları" ve "şarkıların seçimindeki uygunluk" olarak iki bölümden oluşmuştur. Bu formun amacı, öğretmenlerin müzik etkinliklerini, öğrencilerin anadili gelişimini olumlu yönde etkileyecek biçimde düzenleyip, düzenlemediklerinin ve şarkıları öğrencilerin anadili gelişimi yönünden doğru seçip, seçmediklerinin değerlendirilmesine yöneliktir.

Öğrencilere ilişkin gözlem formu B'nin amacı, öğrencilerin müzik etkinlikleri aracılığı ile anadili gelişimi özelliklerini yansıtan tipik davranışları ne kadar gösterdiklerinin değerlendirilmesine yöneliktir.

Form A'nın birinci bölümü ile form B'nin, dilin telaffuz, anlam ve hız boyutlarını içermektedir. Form A'nın ikinci bölümü ise, ses sınırı, ses-söz uyumu (prozodi) ve çocuk psikolojisine uygunluk konularını içermektedir.

Formlarda likert ölçeği kullanılmıştır.²² Form A'nın birinci bölümü ile form B'de anadili gelişimi ile bağlantılı olarak müzik etkinliklerinde on tipik davranış saptanmıştır. Her bir davranış için, her zaman, genellikle, ara-sıra ve hiçbir zaman seçenekleri belirlenmiştir.

Form A'nın ikinci bölümü ise, evet, genellikle ve hayır seçenekleri belirlenmiştir.

E. UYGULAMA

Bu araştırmada izlenen aşamalar şöyle sıralanabilir:
İlgili okullarda araştırmanın yapılabilmesi için

Mart 1984 de A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden izin belgeleri alınmıştır. (Ek 3)

Araştırmacı, 3-17 Nisan 1984 tarihleri arasında, üç hafta, haftanın belli bir gününde, müzik etkinlikleri saatinde sınıfta bulunmuştur. öğrencilerin tamamı ve öğretmen gözlem formları doğrultusunda gözlenmiştir. Öğrencilere ilişkin formlar müzik etkinlikleri sırasında, öğretmene ilişkin form ise, müzik etkinliklerinin bitiminde doldurulmuştur. Üç okulda da öğretmenlerin, öğrettikleri şarkıları tek tek tüm öğrencilere söyletmeleri, öğrencilerin davranışlarının daha kolay gözlenmesini sağlamıştır. Öğretmenlere, kendileri ile ilgili bir form doldurulacağı hissettirilmemeye çalışılmıştır.

Mayıs, Haziran ve Temmuz 1984 de elde edilen bilgiler analiz edilip yorumlanmıştır.

Ağustos-Eylül 1984 de araştırmanın tümü incelenip, gerekli düzeltimleri yapılmıştır.

Aralık 1984 de araştırma rapor edilmiştir.

F. BİLGİNİN ANALİZİ

"Bilgi toplama araçları" kısmında sözedilen formlardaki davranışlar için belirlenen seçeneklere, hiçbir zaman seçeneğinden başlanarak 1, 2, 3, 4 ağırlıkları verilmiştir.

Veriler, tablolar ve grafiklerle sergilenmiştir. Tablolarda sayı ve yüzde, grafikte ağırlıklı aritmetik ortalama kullanılmıştır.

Örnekleme giren üç okulda, okul öncesi eğitim programlarının, bu programları uygulayan öğretmenlerin öğrenim durumlarının ve müzik etkinliklerinin haftalık programa dağılımının aynı olması bakımından, gözlemle elde edilen bilgilerin analizi, üç okulun toplam öğrenci ve öğretmen sayıları üzerinden yapılmıştır. Öğretmen sayısının üç olması nedeniyle tabloların öğretmenlere ilişkin bölümlerindeki veriler yüzde yerine sayıyla ifade edilmiştir.

Seçilen şarkıların uygunluğunun değerlendirilmesinde ise sırasıyla şu analizler yapılmıştır:

1. Şarkıların ses sınırları saptanmış, beş yaş grubu öğrencilerinin ses sınırı olan (Re-La) beşlisine uygunluğuna bakılmıştır.

2. Şarkının sözcüklerinin vurgulu heceleri ile şarkının vurgulu sesleri saptanmış, her ikisinin birbirine uygunluğuna bakılmıştır.

3. Şarkıların sözlerindeki tartım tek tek saptanmış, müziğin tartımı ile uygunluklarına bakılmıştır.

4. Şarkılar, tartımsal ve ezgisel yönlerden incelenmiş, beş yaş grubu öğrencilerinin öğrenebileceği kolaylıkta olup, olmadıklarına bakılmıştır. Formal yönden de incelenen şarkıların sanatsal değeri saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca şarkı sözlerinin konu bakımından çocukların ilgi alanlarına girip, girmediğine bakılarak, şarkılar çocuk psikolojisine uygunluğu yönünden değerlendirilmiştir.

Seçilen şarkıların uygunluğuna ilişkin yapılan bu değerlendirmede, okul müziği uzmanlarının da görüşleri alınmıştır.

III

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, okul öncesi müzik eğitiminin anadili gelişimini etkileyecek biçimde gerçekleştirilmesine ilişkin bulgular ve yorumları iki ana kesimde yer almaktadır. Bu kesimlerde;

A. Müzik-anadili gelişimi uygulamaları ve öğrencilerin bu uygulamalara katılımı,

B. Şarkıların seçimindeki uygunluk yer almaktadır.

A. MÜZİK-ANADİLİ GELİŞİMİ UYGULAMALARI VE

ÖĞRENCİLERİN BU UYGULAMALARA KATILIMI

Bu kesimde, örnekleme giren öğretmenlerin "müzik-anadili gelişimi" uygulamalarını, bu konudaki on tipik davranışa göre düzenlemeleri ve örnekleme giren öğrencilerin bu uygulamalara katılımına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Bu bilgiler, gözlem formu A'nın "müzik-anadili gelişimi uygulamaları" kısmı ile, gözlem formu B'nin "müzik-anadili gelişimi uygulamalarına katılım" kısmından elde edilen verilere göre düzenlenmiştir.

Ayrıca, bu kesimin sonunda, öğretmenlerin "müzik-anadili gelişimi" uygulamaları ile öğrencilerin bu uygulamalara

katılımı arasındaki ilişki bir grafikte belirlenmiştir.

Bu kesimde, "müzik-anadili gelişimi" ile ilgili şu davranışlar ele alınmıştır:

1. Şarkıların sözcüklerini boğumlandırma.
2. Şarkıları bağırmeden söyleme.
3. Doğru soluk alma.
4. Doğru yerde soluk alma.
5. Ses bütünlüğü.
6. Şarkıların sözlerini doğru konuşma çalışmaları.
7. Şarkıların sözlerinin anlamlarını bilme.
8. Dile dayalı yaratıcılık.
9. Dramatizasyon çalışmaları.
10. Şarkıları gerçek hızında söyleme.

1. ŞARKILARIN SÖZCÜKLERİNİ BOĞUMLANDIRMA

Şarkıların sözcüklerinin iyi boğumlandırılmasına ilişkin bilgiler Tablo 3' de yer almaktadır.

Tablodan anlaşıldığı gibi öğrencilerin hemen, hemen tümü (% 90,0) şarkıların sözcüklerini iyi boğumlandırılmakta, çok az bir bölümü (% 6,6) ara-sıra, yine daha az bir bölümü de (% 3,3) genellikle iyi boğumlandırmaktadırlar.

Öğretmenlerin tamamının ise, iyi boğumlandırmayı hiçbir zaman dikkate almadıkları görülmektedir.

Tablo 3. Şarkıların Sözcüklerini Boğumlandırma

Sıklık Derecesi Kategorisi	Herzaman		Genel- likle		Ara-Sıra		Hiçbir- zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Öğrenci	-	-	1	3,3	2	6,6	27	90,0	30	100
Öğretmen	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-

Söylenilenlerin anlaşılması yönünden iyi boğumlandırma, doğru ve güzel konuşma ile doğru ve güzel şarkı söylemenin önemli öğelerinden biridir. Böylesine önemli bir noktaya öğretmenlerce önem verilmemesi, öğrencilerin bu konudaki başarılarını azaltmaktadır.

2. ŞARKILARI BAĞIRMADAN SÖYLEME

Bağırmadan şarkı söylemeye ilişkin bilgiler Tablo 4' de yer almaktadır.

Tabloya göre, öğrencilerin beşte ikisi (% 40,0) genellikle, üçte biri (%33,3) arasına, çok az bir bölümü (% 3,3) her zaman bağırmadan şarkı söylemekte, yaklaşık dörtte biri de (% 23,3) şarkıları sürekli bağırarak söylemektedirler.

Öğretmenlerden biri öğrencilerin bağırmadan şarkı söylemelerine özen gösterirken, biri genellikle, diğeri de ara-sıra özen göstermektedirler.

Tablo 4. Şarkıları Bağırmadan Söyleme

Sıklık Derecesi Kategorisi	Herzaman		Genel- likle		Ara-sıra		Hiçbir- zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Öğrenci	1	3,3	12	40,0	10	33,3	7	23,3	30	100
Öğretmen	-	-	1	-	1	-	1	-	3	-

Doğru ve güzel konuşmada , sesin gırtlığa yerleşmeden, önde tınlayarak, söylenenlerin anlaşılmasında, bağırmanın önemi şarkı söyleme için de geçerlidir..

Tablo 4'deki bilgiler, anadili gelişiminde etken olan "bağırmeden şarkı söyleme" davranışının yeterince gerçekleşmediğini göstermektedir.

3. DOĞRU SOLUK ALMA

Şarkı söylerken, doğru soluk almaya ilişkin bilgiler Tablo 5 de yer almaktadır.

Tabloya göre, öğrencilerin beşte dördü (% 80,0) şarkı söylerken hiçbir zaman doğru soluk almanakta, beşte biri de (% 20,0) ara-sıra doğru soluk almaktadırlar.

Öğretmenlerin tamamının ise, doğru soluk almaya hiçbir zaman özen göstermedikleri görülmektedir.

Tablo 5. Doğru Soluk Alma

Sıklık Derecesi Kategorisi	Herzaman		Genel- likle		Ara-sıra		Hiçbir- zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Öğrenci	-	-	-	-	6	20,0	24	80,0	30	100
Öğretmen	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-

Tablo 5'deki bilgilere göre, sözcüklerin anlaşılır biçimde duyurulmasında, söylenenlerin anlam bütünlüğünün bozulmamasında etken olan "doğru soluk alma" davranışı, hemen hemen hiç gerçekleşmemiştir.

4. DOĞRU YERDE SOLUK ALMA

Şarkı söylerken, doğru yerde soluk almaya ilişkin bilgiler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tabloya göre, öğrencilerin beşte ikisi (%40,0) hiçbir zaman, şarkıların doğru yerinde soluk almamaktadırlar. Aşağı yukarı yarısı (% 53,3) arasına, çok az bir bölümü ise (% 6,6) genellikle doğru yerde soluk almaktadırlar.

Öğretmenlerin tamamının, şarkıların doğru yerinde soluk alınmasına özen göstermedikleri görülmektedir.

Tablo 6. Doğru Yerde Soluk Alma

Sıklık Derecesi Kategorisi	Herzaman		Genel- likle		Ara-sıra		Hiçbir- zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Öğrenci	-	-	2	6,6	16	53,3	12	40,0	30	100
Öğretmen	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-

Söylenilenlerin anlam bütünlüğünün bozulmamasında yalnızca doğru soluk alma yeterli değildir. Aynı zamanda doğru soluğun, doğru yerde kullanılması gerekir. Tablo 6' daki bilgiler, bu özelliğin yeterince gerçekleşmediğini göstermektedir.

5. SES BÜTÜNLÜĞÜ

Şarkı söylerken gruptaki ses bütünlüğünün bozulmamasına ilişkin bilgiler Tablo 7' de yer almaktadır.

Tabloya göre, öğrencilerin aşağı-yukarı beşte ikisi gruptaki ses bütünlüğünü bozmakta, beşte ikisi (% 43,3) ara-sıra, yedide biri (% 13,3) genellikle gruptaki ses bütünlüğüne uyabilmektedirler.

Öğretmenlerin ise, ikisi hiçbirzaman gruptaki ses bütünlüğünün bozulmamasına özen göstermezken, biri de ara-sıra özen göstermektedir.

Tablo 7. Ses Bütünlüğü

Sıklık Derecesi Kategorisi	Herzaman		Genel- likle		Ara-sıra		Hiçbir- zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Öğrenci	-	-	4	13,3	13	43,3	13	43,3	30	100
Öğretmen	-	-	-	-	1	-	2	-	3	-

Tablo 7' deki bilgilere göre, öğrencilerin birbirlerini dinleyerek, yanlış söyledikleri sözcükleri ve ezgiyi düzeltmeleri bakımından önemli olan ses bütünlüğü yeterince gerçekleşmemiştir.

6. ŞARKI SÖZLERİNİ DOĞRU KONUŞMA ÇALIŞMALARI

Şarkı sözlerini doğru konuşma çalışmalarına ilişkin bilgiler Tablo 8' de yer almaktadır.

Tabloya göre, üç öğretmen de "şarkının sözlerini doğru konuşma" çalışmalarına hiçbirzaman yer vermediklerinden, öğrenciler, "şarkının sözlerini doğru konuşma" ya ilişkin bir davranış göstermemişlerdir.

Tablo 8.Şarkı Sözlerini Doğru Konuşma Çalışmaları

Sıklık Derecesi Kategorisi	Herzaman		Genel- likle		Ara-sıra		Hiçbir- zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Öğrenci	-	-	-	-	-	-	30	100	30	100
Öğretmen	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-

Konuşma hatalarının, ileriki yaşlara göre daha kolay düzeltilebileceği, okul öncesi eğitim döneminde oldukça önemli bir yer tutan "şarkı sözlerini doğru konuşma" çalışmalarına yer verilmeyişinin büyük bir eksiklik olduğu söylenebilir.

7. ŞARKILARIN SÖZLERİNİN ANLAMLARINI BİLME

Şarkının sözlerinin anlamlarını bilmeye ilişkin bilgiler Tablo 9' da yer almaktadır.

Tabloya göre, öğrencilerin aşağı yukarı yarısı (% 53,3) genellikle, beşte ikisi (% 43,3) her zaman, söyledikleri şarkıların sözlerinin anlamlarını bilmektedirler. Çok az bir bölümü de (% 3,3) hiçbir zaman şarkıların sözlerinin anlamlarını bilmemektedirler.

Öğretmenlerin ise, ikisi genellikle, birisi de ara-sıra şarkının bilinmeyen sözcüklerinin anlamlarını açıklamaktadırlar.

Tablo 9. Şarkı Sözlerinin Anlamlarını Bilme

Sıklık Derecesi Kategorisi	Her zaman		Genellikle		Ara-sıra		Hiçbir zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Öğrenci	13	43,3	16	53,3	-	-	1	3,3	30	100
Öğretmen	-	-	2	-	1	-	-	-	3	-

Tablo 9' daki bilgilere göre, anadili gelişiminde önemli olan, sözcüklerin anlamlarını bilme yetisi iyi denebilecek düzeyde gerçekleşmiştir.

8. DİLE DAYALI YARATICILIK

Yarım bırakılan şarkının sözlerini tamamlama ya da benzeri çalışmalara ilişkin bilgiler Tablo 10' da yer almaktadır.

Tabloya göre, öğretmenlerin üçü de hiçbirzaman bu tür çalışmaya yer vermemektedirler. Bu nedenle öğrencilerin bu konuda neler yapabilecekleri gözlenememiştir.

Tablo 10. Dile Dayalı Yaratıcılık

Sıklık Derecesi Kategorisi	Herzaman		Genel- likle		Ara-sıra		Hiçbir- zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Öğrenci	-	-	-	-	-	-	30	100	30	100
Öğretmen	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-

Anadili gelişiminde etken olan müzik etkinliklerinde, bu tür dile dayalı yaratıcı çalışmalara yer vermek, özellikle sözlerinin anlamlarının kavranmasında katkı sağlar. Tablo 10' daki bulgular, Öğrencilerin bu katkıdan yoksun bırakıldıklarını göstermektedir.

9. DRAMATİZASYON ÇALIŞMALARI

Şarkıların sözlerindeki içeriğe uygun dramatizasyon çalışmalarına ilişkin bilgiler Tablo 11' de yer almaktadır.

Tabloya göre, öğrencilerin aşağı yukarı yarısı (% 53,3) her zaman, beşte ikisi (% 40,0) genellikle dramatizasyon çalışmalarına katılmakta, çok az bir bölümü de (% 3,3) hiç katılmamaktadırlar.

Öğretmenlerden biri her zaman, biri genellikle ve üçüncüsü de ara-sıra dramatizasyon çalışmalarına yer vermektedirler.

Tablo 11. Dramatizasyon Çalışmaları

Sıklık Derecesi Kategorisi	Her zaman		Genellikle		Ara-sıra		Hiçbir-zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Öğrenci	16	53,3	12	40,0	1	3,3	1	3,3	30	100
Öğretmen	1	-	1	-	1	-	-	-	3	-

Tablo 11' deki bilgiler, ritm duygusunun gelişimi ve sözcüklere anlam verme açılarından anadili gelişiminde etken olan dramatizasyon çalışmalarına öğrencilerin, öğretmenlere oranla daha yatkın olduklarını göstermektedir. Bu, öğrencilerin yaşlarının gereği, herşeyi oyunlaştırma isteği özelliklerinden kaynaklanabilir.

10. ŞARKILARI GERÇEK HIZINDA SÖYLEME

Şarkıların gerçek hızında söylenmesine ilişkin bilgiler Tablo 12' de yer almaktadır.

Tabloya göre, öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü (% 70,0) genellikle, aşağı yukarı yedide biri (% 13,3) ara-sıra, onda biri de (% 10,0) her zaman şarkıları gerçek hızında söylemektedirler. Az bir bölümü de (% 6,6) şarkıları gerçek hızında söylememektedirler.

Öğretmenlerin ise, ikisi ara-sıra, biri genellikle şarkıların gerçek hızında söylenmesine özen göstermektedirler.

Tablo 12. Şarkıları Gerçek Hızında Söyleme

Sıklık Derecesi Kategorisi	Her zaman		Genellikle		Ara-sıra		Hiçbir zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Öğrenci	3	10,0	21	70,0	4	13,3	2	6,6	30	100
Öğretmen	-	-	1	-	2	-	-	-	3	-

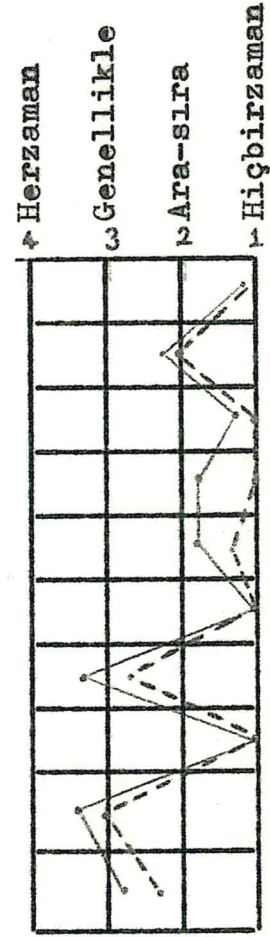
Tablo 12' deki bilgilere göre, akıcı konuşmada etkin olan "hız" konusuna öğretmenlerin yeterince özen göstermemelerine karşın, öğrencilerin çoğunluğu şarkıları gerçek hızında söylemektedirler. Bu, öğretilen şarkıların, radyo ve televizyondan sıkça yayınlanmasının sonucu, öğrencilerce gerçek hızının bilinmesinden kaynaklanabilir.

Bu kesimde, buraya kadar, öğretmenlerin "müzik-anadili gelişimi" uygulamaları ile öğrencilerin bu uygulamalara katılımlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Öğretmenlerin "müzik-anadili gelişimi" uygulamaları ile öğrencilerin bu uygulamalara katılımları arasındaki ilişki ise bir grafikte kurulmaya çalışılmıştır.

Grafikte görüldüğü gibi öğretmenlerin "müzik-anadili gelişimi" uygulamalarını, bu konudaki on tipik davranışa göre düzenlemeleri ile öğrencilerin bu uygulamalara katılımları arasında genellikle paralellik olduğu söylenebilir.

Grafik 1. Öğretmenlerin "Müzik-Anadili Gelişimi" Uygulamaları ile Öğrencilerin Bu Uygulamalara Katılımları Arasındaki İlişki

1. Şarkının sözcüklerini iyi boğumlandırma.
2. Şarkıyı bağırmeden söyleme.
3. Doğru soluk alma.
4. Doğru yerde soluk alma.
5. Gruptaki ses bütünlüğünü bozmama.
6. Şarkının sözlerini doğru konuşma.
7. Şarkının sözlerinin anlamlarını bilme.
8. Yarım bırakılan şarkının sözlerini tamamlama.
9. Şarkının sözlerindeki içeriğe uygun dramatizasyon çalışmalarına katılma.
10. Şarkıyı gerçek hızında söyleme.

Öğrenci —

Öğretmen --

B. ŞARKILARIN SEÇİMİNDEKİ UYGUNLUK

Bu kesimde şarkıların ses sınırı, ses-söz uyumu (prozodi) ve çocuk psikolojisine uygunluğu yönlerinden incelenmesi sonucu elde edilen bulgular yer almaktadır.

1. SES SINIRI

Beş yaşındaki öğrencilerin ses sınırları genellikle dört-beş ses (Re-La) içindedir. Seçilen şarkıların da genellikle bu ses sınırları içinde olduğu gözlenmiştir. Ancak az da olsa öğrencilerin ses sınırına uygun olmayan şarkıların da söyletildiği dikkati çekmiştir. Kalın "si" ve ince "mi" sesleri arasında olan "Arkadaşım Eşek" adlı şarkı buna örnektir. Yine şarkının orijinal seslerinden (fa-ince do) söyletilen "Pazara Gidelim" adlı şarkıda, öğrencilerin seslerinde zorlamalar gözlenmiştir.

2. SES-SÖZ UYUMU (PROZODİ)

Şarkının sözcüklerinin vurgulu hecelerinin, şarkının vurgulu seslerine gelmesi dil yönünden yanlışlık yapılmasına önleyerek, şarkının akıcı ve kolay söylenmesini sağlar. Seçilen şarkılarda bu konu genellikle dikkate alınmıştır.

Okul müziğinde, öğrenme kolaylığı ve akıcılık bakımından önemli olan şarkının tartımı ile sözlerindeki tartımın uygunluğu, dilin bozuntuya uğramaması bakımından da önemlidir. Şarkıların tartımsal yönü Ses-söz uyumu (prozodi) bakımından genellikle uygundur.

3. ÇOCUK PSİKOLOJİSİNE UYGUNLUK

Çocuk şarkıları, ezgisel ve tartımsal yapısı yanında, sözel yapısı bakımından da kısa, kolay anlaşılır, akılda tutulabilir, rahat telaffuz edilebilir ve ilgi çekici olmalıdır. Seçilen şarkılarda bu konular dikkate alındığından, şarkıların çocuk psikolojisine uygunluğundan söz edilebilir.

Şarkıların uygunluğunun öğrencilerin anadili gelişiminde etken olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ancak bunun bir anlam ifade etmesi için şarkıların doğru tekniklerle, doğru öğretilmesi gerekir. Bu da ancak, en azından iyi bir boğumlandırma çalışması, bağırmandan söyleme, doğru yerde doğru soluk alma, birbirlerini dinleyerek söyleme ve şarkıyı gerçek hızında söyleme ile olanaklıdır. Bunların hepsinin yeterince gerçekleştirilmeyişi ve şarkıların zaman zaman ezgisel yönden yanlış öğretilmesi, şarkıların uygun seçiminin getireceği yararları engellemiştir.

Okul öncesi müzik eğitiminin, anadili gelişimini olumlu yönde etkileyecek biçimde gerçekleştirilmesine ilişkin bulgular, okul öncesi ve okul öncesi eğitime öğretmen yetiştiren müzik eğitimi programlarının geliştirilmesine yardımcı olabilecek bazı ipuçları getirmektedir. Dördüncü bölümde bu ipuçlarından yararlanılarak bir takım sonuçlara varılmakta ve önerilerde bulunmaktadır.

IV

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, önce, okul öncesi müzik eğitiminin öğrencilerin anadili gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek biçimde gerçekleştirilmesine ilişkin bulgulardan elde edilen bazı ipuçlarının yardımıyla bir takım sonuçlara varılmakta, sonra da bir takım öneriler getirilmektedir.

A. SONUÇLAR

Bu araştırmanın sonuçları kısaca şöyle sıralanabilir:

1. Müzik eğitiminde araç olarak kullanılan şarkılar, öğrencilerin anadili gelişimi açısından genellikle doğru seçilmektedir.

2. Öğretmenler, şarkıların öğretiminde, öğrencilerin anadili gelişimi açısından önemli olan bazı davranışlara yeterli özeni göstermemektedirler. Bu nedenle öğrenciler;

i. Şarkıların sözcüklerini iyi boğumlandırıramamaktadırlar.

ii . Şarkıları bağırarak söylemektedirler.

iii. Şarkıların doğru yerinde, doğru soluk alamamaktadırlar.

iv. Grupta ses bütünlüğü oluşturmamaktadırlar.

3. Öğretmenler, şarkıların öğretiminde, öğrencilerin anadili gelişimi açısından önemli olan bazı davranışlara yeterli özeni göstermektedirler. Bu nedenle öğrenciler;

i. Genellikle şarkıların sözlerinin anlamlarını bilmektedirler.

ii. Şarkıların dramatişasyonu çalışmalarına genellikle katılmaktadırlar.

iii. Şarkıları genellikle gerçek hızında söylemektedirler.

4. Öğretmenlerce, "şarkıların sözlerini doğru konuşma" ve "yarım bırakılan şarkı sözlerini tamamlama" gibi öğrencilerin anadili gelişiminde etken olan etkinliklere hiç yer verilmemektedir.

5. Öğretmenlerin "müzik-anadili gelişimi" uygulamaları ile öğrencilerin bu uygulamalara katılımları arasında genellikle paralellik görülmektedir.

Özet olarak denilebilir ki, okul öncesi eğitim öğretmenleri, şarkıları, öğrencilerin anadili gelişimi açısından genellikle doğru seçmekte, ancak, öğrencilerin anadili gelişimi açısından şarkıların öğretimindeki gerekli düzenlemeleri yeterince gerçekleştirememektedirler. Doğal olarak bu, öğrencilerin bu konudaki başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir.

B. ÖNERİLER

Okul öncesi müzik eğitiminin, öğrencilerin anadili gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek biçimde gerçekleştirilebilmesi için şunlar önerilebilir:

1. Okul öncesi müzik eğitiminin, öğrencilerin anadili gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilecek biçimde gerçekleştirilebilmesinde, bu araştırmada da görüldüğü gibi, öğretmenin etkisi büyüktür. Bu nedenle, okul öncesi eğitim öğretmenleri, okul öncesi müzik eğitimini, öğrencilerin anadili gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilecek biçimde gerçekleştirebilecek nitelikte yetiştirilmelidirler. Bunun için;

i. Okul öncesi eğitime öğretmen yetiştiren müzik eğitimi programlarında "müzik-anadili gelişimi" ünitesine yer verilmeli ve bu ünitenin amaçları, gözlenebilir davranışların tanımlanması biçiminde belirtilmelidir.

ii. Ünitenin içeriğinde aşağıdaki konular yer almalı ve bu konular örneklerle açıklanmalıdır.

- a. Şarkı seçimi.
- b. Şarkının sözcüklerini boğumlandırma.
- c. Şarkıyı bağırmadan söyleme.
- ç. Doğru yerde, doğru soluk alma.
- d. Ses bütünlüğü.
- e. Şarkı sözlerindeki anlam.
- f. Dile dayalı yaratıcılık.

g. Dramatizasyon.

h. Şarkının hızı.

2. "Müzik-anadili gelişimi" açısından salt öğretmenlerin iyi yetiştirilmeleri yeterli değildir. Aynı zamanda okul öncesi müzik eğitimi programlarının da sağlıklı olması gerekir. Bunun için;

i. Okul öncesi eğitim programlarındaki müzik etkinlikleri, "müzik saati" gibi yalın bir başlık olarak kalmamalıdır. Bütün etkinliklerle bütünleşme özelliği gösteren müzik etkinliklerinde, ilgili ünitelere göre;

a. Amaçlara,

b. İlkelere,

c. Öğretim süreçlerine,

ç. Değerlendirme süreçlerine ilişkin açıklamalara yer verilmelidir.

ii. Okul öncesi eğitim programlarındaki müzik etkinlikleri, kısıtlı bir zaman dilimi içinde bırakılmamalıdır. Bu etkinliklerin sayısı arttırılmalı ve günün uygun yerlerine dağıtılmalıdır.

3. Ayrıca;

i. Halen okul öncesi eğitim kurumlarında görevli olan öğretmenlere, özellikle "müzik-anadili gelişimi" açısından mesleki niteliklerini arttırmak üzere ilave eğitim programları uygulanmalıdır.

ii. Okul öncesi eğitime yönelik, özellikle anadili gelişimi açısından önem taşıyan ve az sayıda olan sözlü çocuk müziklerinin yenilerinin bestelenmesi özendirilmeli, bestelenmiş olanları derlenmelidir.

DİPNOTLAR

1. Suat Taşer, Konuşma Eğitimi, Ankara, 1978, s. 3.
2. Türkçe Sözlük, Ankara, 1983, s. 54.
3. Taşer, Ön. ver., s. 188.
4. "Scott, 1963; Harlow ve Harlow, 1962; Coopersmith. 1974, s. 4-8." Şükran Oğuzkan, Güler Oral, Okulöncesi Eğitim, İstanbul, 1983, s. 7' deki alıntı.
5. Şükran Oğuzkan, Güler Oral, Okulöncesi Eğitim, İstanbul, 1983, s. 51.
6. Milli Eğitim Temel Kanunu, Ankara, 1973.
7. Sema Ulcay, Okulöncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurumlarında Yıllık Program, İstanbul, 1983.
8. Anaokulları Klavuzu, İstanbul, 1971.
9. Milli Eğitim Temel Kanunu, Ankara, 1973, s. 8602.
10. Oğuzkan, Oral, Ön. ver., s. 112
11. Zafer Sükan ve Diğerleri, Okulöncesi Eğitim El Kitabı, İstanbul, 1980, s. 132.
12. Oğuzkan, Oral, Ön. ver., s. 177.
13. Saip Egüz, Toplu Ses Eğitimi I (Temel Konular) Ankara, 1980, s. 110.
14. Anaokulları Klavuzu, İstanbul, 1971, s. 9.
15. Selçuk Kantarcıoğlu, Anaokulunda Eğitim, İstanbul, 1973, s. 173.
16. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Eğitim Programları, Ankara, 1979, s. 93.
17. M.E.B. Kız Meslek Liseleri Öğretim Programları, Ankara, 1977, s. 287.

18. Oğuzkan, Oral, Ön. ver..
19. Nimet Erkunt, Okulöncesi Eğitimi, İstanbul, 1966.
20. Kantarcıoğlu, Ön. ver..
21. Oğuzkan, Oral, Ön. ver.., s. 42.
22. Niyazi Karasar, Bilimsel Araştırma Yöntemi -Kavramlar, İlkeler, Teknikler-, Ankara, 1982, s. 148

KAYNAKÇA

- Anaokulları Klavuzu. İstanbul: 1971.
- Egüz, Saip. Toplu Ses Eğitimi I (Temel Konular). Ankara: 1980.
- Erkunt, Nimet. Okulöncesi Eğitimi. İlköğretim Genel Müdürlüğü Yayınları. İstanbul: 1966.
- Kantarcioglu, Selçuk. Anaokulunda Eğitim. İstanbul: 1973.
- Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi -Kavramlar, İlkeler, Teknikler-. Ankara: 1982.
- Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Eğitim Programları. Ankara: 1977.
- M.E.B. Kız Meslek Liseleri Öğretim Programları. Ankara: 1977.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. Ankara: 1973.
- Oğuzkan, Şükran ve Diğerleri. Okulöncesi Eğitim. İstanbul: 1983.
- Sükan, Zafer ve Diğerleri. Okulöncesi Eğitimi El Kitabı. Redhouse Yayınevi. 2. Baskı. İstanbul: 1980.
- Taşer, Suat. Konuşma Eğitimi. Türkiye İş Bankası Yayınları. Ankara: 1978.
- Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları. Genişletilmiş 7. Baskı. Ankara: 1983.
- Ulcay, Sema. Okulöncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurumlarında Yıllık Program. İstanbul: 1983.

EKLER

1. Öğretmenlere ilişkin Gözlem Formu A.
2. Öğrencilere ilişkin Gözlem Formu B.
3. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün Okul-öncesi Eğitim Kurumlarına yazdığı izin yazısı.
4. Şarkılar.
 - 4.a. Gel Bize Katıl Bize.
 - 4.b. Arkadaşım Eşek.
 - 4.c. Pazara Gidelim.
 - 4.ç. 23 Nisan.
 - 4.d. Kelebekler.
 - 4.e. İlkbahar
5. Grafikle ilgili Aritmetik Ortalamalar.

Ek 1

OKULÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA
MÜZİK EĞİTİMİNİN ANADİL EĞİTİMİNE ETKİSİ

GÖZLEM FORMU A
(Öğretmenler için)

Ankara, 1984

A. "MÜZİK-ANADİLİ GELİŞİMİ" UYGULAMALARI

1. Şarkının sözcüklerinin iyi boğumlandırılmasına özen gösterir.
2. Şarkının bağırmandan söylenmesine özen gösterir.
3. Doğru soluk alınmasına özen gösterir.
4. Doğru yerde soluk alınmasına özen gösterir.
5. Grupta ses bütünlüğünün oluşmasına özen gösterir.
6. Şarkının sözlerini "doğru konuşturma çalışmalarına" yer verir.
7. Şarkının sözlerinin anlamlarına ilişkin açıklama yapar.
8. "Yarım bırakılan müziğin sözlerini tamamlama" ya da benzeri çalışmalara yer verir.
9. Şarkının sözlerindeki içeriğe uygun dramatisasyon çalışmalarına yer verir.
10. Şarkının gerçek hızında söylenmesine özen gösterir.

	Herzaman	Genellikle	Ara-sıra	Hiçbirzaman
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

B. ŞARKININ SEÇİMİNDEKİ UYGUNLUK

11. Şarkının ses sınırı, çocukların ses sınırına uygundur.
12. Şarkının sözcüklerinin vurgulu heceleri, şarkının vurgulu seslerine gelmiştir.
13. Şarkının tartımı ile sözcüklerdeki tartım birbirine uygundur.
14. Şarkılar, çocuk psikolojisine uygundur.

	Evet	Genellikle	Hayır
11.			
12.			
13.			
14.			

Ek 2

OKULÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA
MÜZİK EĞİTİMİNİN ANADİL EĞİTİMİNE ETKİSİ

GÖZLEM FORMU B
(Öğrenciler için)

Ankara, 1984

Ek 3

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: 988

ANKARA

19.03.1984

.....

Enstitümüz Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Sermin Özdemir'in "Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Müzik Eğitiminin Anadil Eğitimine Etkisi" konulu yüksek lisans çalışması için kurumunuzdan yararlanması gerekmektedir.

Çalışmalarını yürütebilmesi için adı geçen öğrenciye gerekli iznin verilmesini saygılarımla rica ederim.

EKİ: 1 Adı geçenin
dilekçe örneği

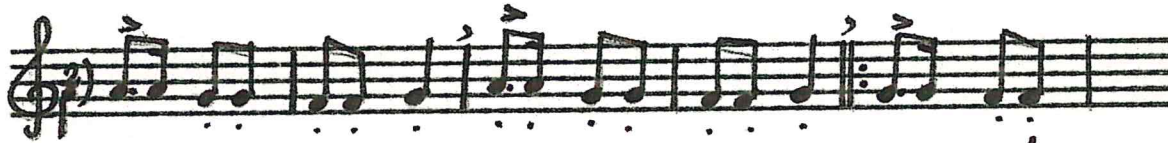
Doç. Dr. Güneri AKALIN
Müdür

İG/ON

Ek 4.a

GEL BİZE KATIL BİZE
(Oyun Türküsü)

Muammer Sun

Gel bi ze ka tıl bi ze Hemo yuna hemsö ze Tür kü söyle

yip öy öy Oyna yalım loy loy

El ele tutuşalım

Bir adımla sağa koş

Halkaya katışalım

Bir adımla sola koş

Haydi gülüm sen de gel

Bak ne güzel ne de hoş

Oynayalım loy loy

Oynayalım loy loy

Ek 4.b

ARKADAŞIM EŞEK

Barış Manço

Kaç yıl geç ti sayma dım köy den gö şe, li Mevsimler gel di geç ti
 Dün yi ne se ni an dım göz le rim dol du O tat lı gün le ri mi z
 gö rüş me ye li Hic ha ber gün der me din o gün den be ri
 bir a nı al du Ay rı lık gel di şat tı töt lan mak ge rek
 Yok sa ba na, kış lın mı u nul lın mu be ni, Ar ka da şım eş
 Se ni çok çok öz le dım ar ka da şım eş sek
 ar ka da şım şek ar ka da şım eş sek

Ek 4.c

PAZARA GİDELİM
(Ne Yenir Ne Yenmez Oyunu)

Muammer Sun

Pa za ra gi de lim Bir ta vok a la lim Pa za ra gi dip
bir ta vok a lıp na pa lim Gıt gıt gı dak gıt gıt gı dak di ye
lim Hap puru huppuru happuru huppuru yi ye lim

Pazara Gidelim

Bir köpek alalım

Pazara gidip bir köpek alıp napalım?

Hav hav hav hav hav hav diyelim

Happuru huppuru yemiyelim

Ek 4.ç
KELEBEKLER

Erdoğan Okyay

Pır pır pır pır uçuşur kelebekler Renk renk kovanları
doğayı süsler Uç kelebek Yaz geldi bütün
kırlar çiçeklendi

Ek 4.d
23 NISAN

Mars

Saip Egüz

San ki her ta raf ta var bir du gün Çünkü en şe ref li
en mut lu gün Bu gün yir mi üç ni san Hep neş ey
le do lu yor in san

İşte bugün bir meclis kuruldu
Sonra hemen padişah kovuldu
Bugün yirmi üç nisan
Hep neş'eyle doluyor insan

Ek 4.e
İLKBAHAR

Erdoğan Okyay

Yağ mırgeşti kar geç ti ü şü ten rüzgar lar geç ti
Gü neş li bah çe ler den gü zel şo cuk lar geç ti
Gü neş li bah çe ler den gü zel şo cuk lar geç ti

Meliyor kuzucuklar
Sevinir hep yavrucuklar
Yeşeren dallar taktı
Binbir renkli boncuklar

Ek 5

GRAFİKLE İLGİLİ ARİTMETİK ORTALAMALAR

Gözlenen Özelliklerle İlgili Maddeler	Aritmetik Ortalamalar	
	Öğrenci	Öğretmen
1. Şarkının sözcüklerini iyi boğumlandırma	1,1	1
2. Şarkıyı bağırmeden söyleme	2,2	2
3. Doğru soluk alma. -- --	1,2	1
4. Doğru yerde soluk alma	1,7	1
5. Gruptaki ses bütünlüğünü bozmama	1,7	1,3
6. Şarkının sözlerini doğru konuşma -- --	1	1
7. Şarkının sözlerinin anlam- larını bilme -- --	3,3	2,7
8. Yarım bırakılan şarkının sözlerini tamamlama	1	1
9. Şarkının sözlerindeki içeriğe uygun dramatisasyon çalışma- larına katılma. -- --	3,4	3
10. Şarkıyı gerçek hızında söyleme	2,8	2,3

